

Những Lời Cuối Cùng Của Đức Phật

(trích kinh Đại Bát-Niết-bàn)

“Có thể là, này Ananda, một số các thầy có thể chợt nghĩ rằng: “Bây giờ chúng ta có Những Lời Dạy của người Thầy sắp đi xa [1], Thầy của chúng ta không còn ở với chúng ta nữa”. Nhưng này Ananda, các thầy không nên suy nghĩ theo cách này. Những gì ta đã dạy và trình bày, Ananda, Giáo Pháp (Dhamma) và Giới Luật (Vinaya), chính là người Thầy của các thầy sau khi ta mất đi.”

“Cho đến bây giờ, này Ananda, các Tỳ kheo vẫn xưng hô với nhau là “Bạn” (*Avuso, Đạo hữu*), các thầy không nên xưng hô như vậy khi ta mất đi. Một Tỳ kheo lớn tuổi, này Ananda, có thể gọi Tỳ kheo nhỏ tuổi hơn mình bằng tên, họ hoặc “Bạn” (*Đạo hữu*); Tỳ kheo nhỏ tuổi phải gọi Tỳ kheo lớn tuổi hơn mình là “Ngài” (*Bhante*) hoặc “Đức” (*Ayasma: Đức, Thầy, Bậc*).”

“Nếu Tăng Đoàn muốn điều này, này Ananda, khi ta mất đi, hãy để họ bỏ bớt những điều thiếu sót và nhỏ nhặt (của giới luật)”

“Khi ta mất đi, này Ananda, hình thức phật[2] cao nhất cần phải được áp dụng cho Tỳ kheo Channa”.

“Nhưng hình thức phật cao nhất là gì, thưa Đức Thế Tôn?”

“Này Ananda, cứ để cho Tỳ Kheo Channa nói những gì thầy ấy thích nói. Các Tỳ kheo không cần nói gì với thầy ấy, không khuyên bảo, không động viên gì thầy ấy”. [3]

Sau đó Đức Thế Tôn cũng bảo với các Tỳ kheo:

“Có thể là, này các Tỳ kheo, có sự nghi ngờ hay phân vân trong đầu của một Tỳ kheo về Phật, hay về Giáo Pháp, hay về Tăng Đoàn, hay về Con Đường Chánh Đạo, hay về cách Tu hành. Các Tỳ kheo cứ hỏi. Đừng để sau này tự trách mình với suy nghĩ: “Thầy của chúng ta đang đối diện với chúng ta, chúng ta không thể hỏi Đức Thế Tôn khi chúng ta đang đối diện với Người”.

Sau khi Phật nói xong điều này, các Tỳ kheo vẫn im lặng.

Thêm một lần thứ hai và đến lần thứ ba, Đức Thế Tôn vẫn hỏi các Tỳ kheogiống như trên.

Các Tỳ kheo vẫn im lặng sau lần thứ ba.

Rồi Đức Phật nhìn các Tỳ kheo và nói rằng:

“Có thể là, này các Tỳ kheo, các thầy không muốn đặt câu hỏi vì lòng kính trọng đối với người Thầy, này các Tỳ kheo, vậy hãy để bạn nói với bạn”. [4]

Ngay đến lúc này, các Tỳ kheo cũng vẫn im lặng.

Sau đó, Ngài Ananda thưa với Đức Thế Tôn rằng:

“Kỳ diệu thay, thưa Đức Thế Tôn. Điều đó thật tuyệt diệu, thưa Đức Thế Tôn. Con có một niềm tin, thưa Đức Thế Tôn,

trong đoàn thể Tỳ kheo ở đây, là không có lấy một người nào có bất cứ nghi ngờ hay phân vân về Đức Phật, hay về Giáo Pháp, hay về Tăng Đoàn, hay về Con đường Chánh Đạo hay cách Tu hành”.

“Thầy đã nói ra niềm tin của mình, Ananda. Nhưng trong vấn đề này, Ananda, Như Lai (*tức Đức Phật*) biết và biết chắc chắn, rằng trong đoàn thể các Tỳ Kheo không có lấy một người nào có bất cứ nghi ngờ hay phân vân về Đức Phật, hay về Giáo Pháp, hay về Tăng Đoàn, hay về Con đường Chánh Đạo, hay cách Tu hành. Đúng vậy, Ananda, ngay cả những sự chứng quả tâm linh thấp nhất trong năm trăm Tỳ kheo ở đây cũng là Dự Lưu (*Sotàpana: nhập vào dòng thánh*), không còn thoái lui nữa (*vào những tầng thấp hơn*) là điều chắc chắn, và hướng đến Giác Ngộ”.

Rồi Đức Thế Tôn nhìn các Tỳ kheo, nói rằng:

"Bây giờ, này các Tỳ kheo, ta nói với các thầy: Tất cả mọi pháp hữu vi đều vô thường. Hãy nỗ lực (tu hành) để đạt mục tiêu (giải thoát) của mình".

*(Trích kinh “Đại-Bát-Niết-Bàn”, Trường Bộ Kinh-Kinh số 1)*¹

¹ Hòa thượng W. Rahula dịch từ tiếng Pali
Bản dịch tiếng Việt: Lê Kim Kha

Đó là những lời sau cùng của Đức Phật trước khi Người từ giã sau 80 năm thăm viếng trần gian và chỉ dạy Chân Lý cho tất cả chúng sinh đang chìm trong biển luân hồi đau khổ.

■ Chú Thích:

[1] *atitasatthukam pavacanam*: bản dịch của Rhys Davids là “the word of the master is ended”, tạm dịch là: ‘lời của người thầy đã chấm dứt’, là không chuyển dịch đúng rõ ràng với nghĩa của kinh văn nguyên thủy.

[2] Nguyên văn gốc là “*Brahma-danda*”, Brahma là thuộc bậc Trời Phạm Thiên, cao quý; ‘-danda’ có nghĩa là cây gậy, gậy gộc, hình phạt. “*Brahma-danda*” có nghĩa là hình phạt dành cho các bậc cao quý.

[3] Channa là người hầu cận gần gũi với Đức Phật và là người lái xe ngựa cho Thái tử Tất-Đạt-Đa ở kinh thành cho đến khi Người xuất gia đi tu. Sau khi Người thành Phật, Channa cũng gia nhập Tăng Đoàn, trở thành một Tỳ kheo, nhưng ông ta thường tự đại, cao ngạo vì mình là người thân cận của Đức Phật. Ông tỏ ra bướng bỉnh và thường tự làm theo ý mình, thiếu tinh thần tập thể và thường cư xử một cách ngang bướng. Sau khi Phật mất, ngài Ananda ghé thăm Channa ở tu viện Ghostarama và báo cho ông biết về hình phạt “bị tẩy chay khỏi Tăng đoàn” thì thái độ cao ngạo của ông ta đã được hóa giải, ông trở nên khiêm tốn, đã sáng mắt ra. Sau đó, ông ta thay đổi toàn bộ cách sống và tu tập, và cuối cùng đã trở thành một A-la-hán, và hình phạt đó cũng tự động hết hiệu lực.

[4] Ý của Đức Phật là nếu các Tỳ kheo cảm thấy ngần ngại, không dám đặt câu hỏi vì sự tôn trọng đối với người Thầy khi đang đối diện với người Thầy, thì một Tỳ kheo có thể nói câu hỏi của mình cho người bạn tu đứng cạnh, và sau đó người bạn tu sẽ đặt câu hỏi với Đức Phật giùm cho vì Tỳ kheo đó. Tức là để một vị Tỳ kheo khỏi ngần ngại khi đặt câu hỏi trực tiếp với Đức Phật. Và người bạn tu đặt câu hỏi cho Đức Phật cũng không thấy ngại ngùng, vì đó là câu hỏi của vị Tỳ kheo khác nhờ mình hỏi giùm.